

В І Д Г У К

офіційного рецензента доктора педагогічних наук, професора, професора кафедри інструментального виконавства, оркестрового диригування та педагогіки мистецтва Українського державного університету імені Михайла Драгоманова

Паньків Людмили Іванівни

на дисертаційну роботу **Ян Цзінвень**

«Підготовка майбутніх вчителів мистецтв до розвитку критичного мислення молодших школярів засобами інтерактивних технологій»,

подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії

з галузі знань 01 Освіта (Освіта/Педагогіка)

за спеціальністю – 011 Освітні, педагогічні науки

Актуальність теми виконаної роботи та її зв'язок з планами відповідних галузей науки. В умовах динамічних трансформацій сучасного суспільства, цифровізації освітнього простору, посилення ролі інформаційно-комунікаційних технологій та зростання значення ключових компетентностей особистості особливої актуальності набуває проблема розвитку критичного мислення як важливої передумови успішної соціалізації, самореалізації й професійного становлення людини. Освіта ХХІ століття дедалі більше орієнтується не лише на передачу знань, а й на формування в здобувачів освіти здатності аналізувати інформацію, зіставляти різні позиції, аргументовано оцінювати факти, самостійно ухвалювати рішення, виявляти гнучкість мислення та творчий підхід до розв'язання проблем. Саме тому розвиток критичного мислення визначається сьогодні як один із пріоритетних напрямів модернізації шкільної та вищої педагогічної освіти.

Особливого значення означена проблема набуває в контексті професійної підготовки майбутніх учителів музики, діяльність яких пов'язана не лише з формуванням мистецьких знань, умінь і навичок учнів, а й із розвитком їхньої емоційно-ціннісної сфери, естетичного сприйняття, творчого потенціалу, здатності до інтерпретації художніх явищ і критичного осмислення мистецького матеріалу. Сучасний учитель музики має бути готовим організовувати освітній процес так, щоб молодші школярі не залишалися пасивними споживачами інформації, а ставали активними учасниками навчальної взаємодії, здатними аналізувати музичні твори, порівнювати художні образи, формулювати власні судження, аргументувати оцінки та творчо інтерпретувати почуте.

Важливим чинником актуальності заявленої проблематики є й те, що саме інтерактивні технології створюють сприятливі умови для розвитку критичного мислення молодших школярів. Їх використання у музичній освіті забезпечує суб'єкт-суб'єктну взаємодію, активізує пізнавальну діяльність, сприяє формуванню навичок співпраці, дискусії, рефлексії, самостійного пошуку смислів. Інтерактивні

методи, музичні ігри, проблемні ситуації, творчі завдання, колективне обговорення художніх явищ — усе це відкриває значний потенціал для розвитку в дітей здатності до осмисленого сприйняття мистецтва й формування основ критичного мислення.

Для української системи освіти актуальність порушеної проблеми посилюється ще й необхідністю реалізації положень Концепції Нової української школи, де серед ключових компетентностей окреслено ініціативність, уміння вчитися впродовж життя, критичне та системне мислення, готовність до співпраці й відповідальної участі в суспільному житті. У цьому контексті підготовка майбутнього вчителя музики до розвитку критичного мислення молодших школярів виступає не лише методичною чи фаховою проблемою, а набуває ширшого суспільного значення.

Отже, дисертаційна робота Ян Цзінвень є своєчасною, науково й практично значущою, відповідає сучасним тенденціям розвитку педагогічної науки, потребам мистецької освіти та запитам сучасної школи, а тому її актуальність не викликає сумніву.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і результатів, сформульованих у дисертації. У дисертації Ян Цзінвень коректно визначено об'єкт, предмет, мету та завдання дослідження, які логічно узгоджуються з темою роботи, відображають її змістову специфіку та забезпечують цілісність наукового пошуку. Науковий апарат дослідження є достатньо продуманим, внутрішньо послідовним і методологічно виваженим.

Авторка обґрунтовано спирається на комплекс фундаментальних наукових підходів — аксіологічний, культурологічний, системний, синергетичний, інтегративний, суб'єктно-діяльнісний, компетентнісний, контекстний, особистісно зорієнтований, технологічний, мистецько-педагогічний, інтерактивний. Така методологічна багатовимірність дала змогу розглянути проблему дослідження не фрагментарно, а в єдності її педагогічних, психологічних, мистецьких і технологічних вимірів.

Позитивно оцінюється ґрунтовність теоретичного аналізу. Дисертантка не обмежується описовим викладом наукових джерел, а прагне до осмислення наявних підходів, зіставлення наукових позицій та уточнення понятійного апарату. Зокрема, критичне мислення розглядається як інтегративний вид мислення особистості, що поєднує логічні, рефлексивні та творчі навички, забезпечує здатність до аргументованих оцінок, прийняття обґрунтованих рішень і продукування нових ідей в умовах невизначеності та суперечливості інформації.

Важливою перевагою роботи є належне обґрунтування структури досліджуваного феномену. Авторкою виокремлено мотиваційний, когнітивний, діяльнісний і рефлексивний компоненти підготовки майбутніх учителів музики до розвитку критичного мислення молодших школярів, що дає змогу цілісно охарактеризувати досліджуваний процес. Відповідно до цих компонентів

визначено критерії, показники та рівні сформованості — адаптивний, репродуктивний, продуктивний, що свідчить про належний рівень логічної впорядкованості та діагностичної чіткості дослідження.

Достатній ступінь обґрунтованості результатів забезпечується й добором комплексу методів дослідження — теоретичних, емпіричних і статистичних. Особливо важливо, що експериментальна частина роботи не є формальною: авторка демонструє послідовність у плануванні та реалізації експерименту, зіставляє отримані дані, аналізує динаміку показників, аргументовано інтерпретує результати та підтверджує їх достовірність за допомогою критерію знаків.

Таким чином, наукові положення, висновки та результати, сформульовані у дисертації, є достатньо обґрунтованими, логічно виведеними та переконливо підтвердженими як теоретично, так і експериментально.

Наукова новизна і достовірність наукових положень дисертаційного дослідження. Підтримуємо сформульовану в дисертації наукову новизну, що полягає у цілісному розв'язанні проблеми підготовки майбутніх учителів музики до розвитку критичного мислення молодших школярів засобами інтерактивних технологій. Науково значущим є насамперед те, що авторкою не лише уточнено сутність основних понять дослідження, а й запропоновано системне бачення процесу підготовки майбутніх фахівців до реалізації цього напряму педагогічної діяльності.

Важливим результатом дисертації є теоретичне обґрунтування педагогічних умов підготовки майбутніх учителів музики до розвитку критичного мислення молодших школярів, серед яких: активізація пізнавальної мотивації здобувачів освіти, реалізація дидактико-розвивального потенціалу фахових дисциплін шляхом наповнення їх змісту проблемними завданнями й інтерактивними методами навчання, а також створення рефлексивного освітнього середовища на основі суб'єкт-суб'єктних відносин між викладачем і студентом. Ці положення мають як науково-теоретичну, так і прикладну цінність.

Заслуговує на увагу розроблена авторкою структурно-функціональна модель підготовки майбутніх учителів музики до розвитку критичного мислення молодших школярів засобами інтерактивних технологій, яка охоплює змістовий, методологічний, технологічний і результативний блоки. Модель характеризується внутрішньою логікою, цілісністю та практичною придатністю до впровадження в освітній процес закладів вищої освіти.

Позитивно оцінюється також те, що авторка запропонувала критеріально-діагностичний інструментарій, який дає можливість відстежувати рівень сформованості відповідної готовності майбутніх учителів музики та оцінювати ефективність педагогічних умов і запропонованої моделі.

Достовірність наукових положень підтверджується цілісною логікою побудови дослідження, опорою на широку джерельну базу, адекватністю використаних методів поставленій меті, наявністю дослідно-експериментальної

перевірки та статистичним підтвердженням результатів. Усе це дає підстави вважати, що сформульовані авторкою висновки є науково переконливими й достовірними.

Значення для науки і практики отриманих авторкою результатів. Аналіз результатів дисертації Ян Цзінвень дає підстави стверджувати, що вони мають важливе значення для подальшого розвитку педагогічної науки, передусім у галузі професійної підготовки майбутніх учителів мистецьких дисциплін, педагогіки вищої школи, теорії та методики мистецької освіти. Робота розширює наукові уявлення про можливості музичного мистецтва як специфічного середовища розвитку мисленнєвих процесів особистості, зокрема критичного мислення, та поглиблює розуміння ролі інтерактивних технологій у професійному становленні майбутнього вчителя музики.

Теоретична значущість дослідження полягає в уточненні сутності й структури підготовки майбутніх учителів музики до розвитку критичного мислення молодших школярів, конкретизації її компонентів, критеріїв, показників і рівнів сформованості, а також в обґрунтуванні педагогічних умов і моделі реалізації цього процесу в закладі вищої освіти.

Практична значущість одержаних результатів полягає в тому, що запропоновані в дисертації підходи можуть бути використані для вдосконалення змісту фахової підготовки майбутніх учителів музики, оновлення навчально-методичного забезпечення дисциплін мистецького й педагогічного циклів, упровадження інтерактивних методів і форм організації навчання, спрямованих на формування у студентів готовності розвивати критичне мислення учнів молодшого шкільного віку.

Матеріали дослідження можуть бути впроваджені у практику закладів вищої освіти, що здійснюють підготовку вчителів музичного мистецтва, використані в системі підвищення кваліфікації педагогічних працівників, а також у розробленні методичних рекомендацій, навчальних курсів, програм спецсеминарів і тренінгів. Висновки та положення роботи можуть становити інтерес для викладачів, аспірантів, магістрантів, дослідників проблем мистецької освіти та педагогіки вищої школи.

Оцінка змісту дисертації та її завершеність. Детальне ознайомлення зі змістом дисертації дає підстави стверджувати, що дослідження вирізняється цілісністю, логічністю побудови та достатньою завершеністю. Структура роботи відповідає логіці науково-педагогічного пошуку й охоплює основні етапи вивчення проблеми: теоретичне осмислення, визначення концептуальних засад, розроблення педагогічних умов і моделі, організацію та аналіз експериментальної роботи.

У першому розділі дисертації здійснено ґрунтовний аналіз теоретико-методологічних засад дослідження, визначено сутність критичного мислення як педагогічного феномену, охарактеризовано особливості його розвитку в молодшому шкільному віці та обґрунтовано значення інтерактивних технологій у

цьому процесі. Авторка продемонструвала здатність до осмислення складних міждисциплінарних категорій та до побудови власної наукової позиції.

Другий розділ присвячено розробленню концептуальних засад підготовки майбутніх учителів музики до розвитку критичного мислення молодших школярів, обґрунтуванню педагогічних умов і побудові структурно-функціональної моделі досліджуваного процесу. Позитивним є системний характер викладу, чіткість структурних елементів моделі та їхня логічна взаємопов'язаність.

У третьому розділі представлено організацію й результати експериментального дослідження. Авторка послідовно описує етапи експерименту, аналізує вихідні й підсумкові дані, демонструє динаміку змін у рівнях сформованості досліджуваної готовності, обґрунтовує ефективність педагогічних умов і розробленої моделі. Наведені дані мають переконливий характер, а висновки впливають із представленого фактичного матеріалу.

Додатки є інформативними, змістово пов'язаними з основним текстом роботи, конкретизують і доповнюють її положення. Загалом дисертація справляє враження завершеної самостійної наукової праці, у якій досягнуто поставлену мету, реалізовано основні завдання та отримано результати, що мають наукову новизну й практичну цінність.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації. Позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження Ян Цзінвень, вважаємо за доцільне висловити окремі зауваження та побажання, які мають дискусійний характер і спрямовані на подальше поглиблення наукової аргументації й прикладної цінності роботи.

1. У теоретичному розділі було б доцільно чіткіше розмежувати поняття «критичне мислення», «творче мислення», «рефлексивне мислення» та «аналітичне мислення», оскільки в окремих фрагментах дослідження вони подаються у тісному взаємозв'язку. Таке уточнення підсилило б термінологічну чіткість і концептуальну завершеність роботи.

2. У роботі переконливо обґрунтовано значення інтерактивних технологій для розвитку критичного мислення молодших школярів, однак доцільним було б ширше представити конкретні приклади вправ, інтерактивних методик, музично-педагогічних ситуацій або фрагментів занять, які можуть бути безпосередньо використані у практиці підготовки майбутніх учителів музики.

3. У межах експериментальної частини дослідження корисним було б більш розгорнуто висвітлити типові труднощі, що виникали під час реалізації розробленої моделі, та шляхи їх подолання. Це підсилило б прикладний аспект дисертації й надало б додаткової цінності практичним рекомендаціям для викладачів закладів вищої освіти.

Водночас зазначені зауваження не мають принципового характеру, не впливають на загальну високу оцінку дисертації й не знижують її наукової новизни, теоретичної та практичної значущості.

Висновок про відповідність дисертації вимогам «Порядку присудження наукових ступенів». На підставі аналізу поданої роботи можемо твердити, що дисертація Ян Цзінвень «Підготовка майбутніх вчителів мистецтва до розвитку критичного мислення молодших школярів засобами інтерактивних технологій» є кваліфікаційною науковою працею, завершеною, самостійно виконаною і заслуговує на позитивну оцінку. Вона відповідає вимогам «Порядку присудження доктора філософії та скасування рішення разової вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 № 44 та «Вимогам до оформлення дисертації», затвердженим наказом МОН України від 12.01.2017 № 40, а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки.

Офіційний рецензент

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри інструментального виконавства,
оркестрового диригування та педагогіки мистецтва
Українського державного університету
імені Михайла Драгоманова

